

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 899.

CHICAGO, ILL., 4. DECEMBRA (December 4), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

RAZOČARANCI IN VZROKI RAZOČARANJ.

V mislim imamo razočarance v delavskem gibanju.

V vsakem boju delavstva se pojavijo posamezniki, skupine in celo mase, ki se navdušujejo do skrajnosti, in po vsakem navideznu ali pa resničnemu porazu se razočarani vračajo v topo brezbržnost.

Vračajo se v topo brezbržnost samo tisti, ki ne poznajo sebe, ne delavskega gibanja, ne gospodarskega razvoja. In teh je še mnogo.

Čimbolj je človek neveden, večkrat je razočaran. Neveden človek se da zavajati in je največkrat ogoljufan. Vzrokov pa ne išče nikdar pri sebi.

Delavec, ki se je l. 1900 pridružil socialističnemu gibanju v katerikoli deželi, je pričakoval čez mesec ali dva preobrat in socializem. Prišle so stavke, ali volitve, in zmage kakor si jo je on predstavljal ni bilo. Če je bil neveden, je odstopil in se bridko pritoževal nad voditelji in vsemi, samo sebe je pustil pri miru, ker se je v svoji neskončni nevednosti smatral za nezmožljivega in vsevednega.

V borbah za odpravo tlake, telesnega suženjstva, za volilne pravice in tako dalje, so sodelovale mase ljudi. Toda samo tisti, ki so razumeli razvoj in razumeli človeka, so bili nedostopni razočaranjam — razen ako so se razočarali nad nemislečo maso in obupali, da bo kdaj postal misleča.

Narava je boj med raznimi silami. Življenje je boj. V vsakem posamezniku divjajo boji. V teh borbah ni ne zmag ne porazov nego samo razvoj. Razvoj iz nepopolnega v popolnejše, iz nedovršenega v dovršenejšo — sama rojstva in smrti. Pa ni rojstev ne smrti — samo razvoj. Večno preminjanje.

Mali kmetič se je pridružil upornikom proti graščakom. Niso zmagali in je bil razočaran. In mali kmetič se je družini in sosedom bridko pritožil, da ne bo nikdar svobode, da sploh ne bo nikdar drugače, kot je. Graščak pa je hotel, da ne bi bilo nikoli drugače. Med uporniki je bilo vsekdar največ razočarancev. Suženj je bil razočaran, ako mu upor ni uspel, tlačan je bil razočaran, člani podjarmljenih rodov so bili razočarani. Boj pa ne pozna razočaranj. Vršti se naprej in naprej in se ne briga zate, ki mor-

da stojiš ob strani, morda celo skrit, in svečano oznanjaš, da ne bo nikdar drugače, da se ne bo "nikdar ničesar" doseglo."

Razočaranci v delavskem gibanju niso ne nov ne star pojav. Razočaranja so človeška slabost. Delavec, ki je bil morda član socialistične organizacije nekaj let, mogoče niti toliko ne, pa se razočara, ni nikoli razumel borbe. Ako je mislil, da se mora dogoditi v družbi nekaj hipnega, nekaj vidnega, zato ker se je on pričel zanimati za boje delavstva proti kapitalizmu in zato ker se je on pridružil socialistični in drugim armadam zavednega delavstva, je mislil napačno. V tej zmoti je glavni vzrok njegovemu razočaranju.

Kajti borba proti tiraniji, izkoriščanju poldložništvu in zatiranju se ni pričela s tistim dnem ko se ji je on pridružil, niti se ni končala z dnem, ko se je razočaran umaknil v dolgočasno brezbržnost. Bila je ko njega še ni bilo in bila je ko se je umaknil na stran. Borba ostane. Le elementi, ki se bore, se spreminjajo in izmenjavajo, kakor določa razvoj človeka in njegovih družbenih sistemov.

Človek se največkrat razočara nad samim seboj, ne da bi se tega zavedal. Če je razočaran zato ker nismo v tej ali oni bitki zmagali, je to raditega, ker je računal na sigurno zmago. Če se je razočaral nad revolucijo v Rusiji, je to raditega ker je pričakoval takoj idealno uredbo — ali pa je verjel fantastičnim obljubam propagandistov, ki govore masi navadno tako kakor ji bolj ugaja.

Najmanj ljudi razočarajo religije. Te obljubujejo stvari, ki se izpolnijo šele po smrti. Mrtveci pa so nedostopni razočaranjem. Kdor pa obljubuje masi raj na zemlji dasi ni zrela za drugega kakor za peklo kakršnega ima, ta bo svoje vernike gotovo razočaral, ako bo pazabil na vzgojo.

Človeštvo napreduje — o tem ni dvoma. Napreduje postopno, samo toliko, v kolikor napreduje njegovo znanje.

Ne veruj, ne sanjaj in ne pričakuj idealnega raja, kot si ga v nejasnih obrisih ustvarjaš v svoji fantaziji. Okleni se znanja in nauči se gledati nazaj, zato da boš znal gledati naprej. Ravnaj se po tem pravilu in bodi človek, ne pa

resignirana stvar, ki se je ustavila na svojem potu. Pomni, da svet ne stoji in tudi ti ne moreš stati na enem mestu in proglašati neresnico, da vse stoji in da je vse tako kakor je bilo. Išči resnico in se bori zanjo. Bodi pravičen in se bojuj za pravico.

Mehiko, njeni prijatelji in njeni sovražniki.

Meseca julija t. l. je republika Mehiko prvič v svoji zgodovini resnično izvolila svojega predsednika. Dosedaj so vlade v Mehiki prihajale z revolucijo in padale z revolucijo.

Dne 30. novembra je bil novi predsednik Plutarco Elias Calles slovesno vpeljan v svojo službo. Na tisoče delavcev se je udeležilo slavnosti, kajti s tem dnem je prevzel vlado Mehike predsednik, ki je dobil to odgovorno mesto po volji mehiškega ljudstva.

Calles je bil kandidat mehiške delavske stranke, ki je socialistična stranka. Vladal bo v interesu ljudstva ki mu je poverilo mandat. Prošlo poletje je potoval po Evropi in se posvečeval z voditelji evropskega delavstva, s katerimi želi sodelovati v interesu mehiškega ljudstva in v interesu miru. Ko je prišel na povratku v New York, ga je pozdravilo tisoče newyorških socialistov in drugih delavcev. Calles se je počutil med njimi kakor sodrug med sodrugi in je to povedal tudi poročevalcem kapitalističnega časopisja.

Ko se je vršila v El Pasu v Texasu konvencija Ameriške delavske federacije, so se jo udeležili tudi zastopniki mehiškega delavstva. Povedali so jasno in brez ovinkov, da je mednarodni kapitalizem, predvsem ameriški, danes najnevarnejši nasprotnik interesov mehiškega ljudstva. Poudarjali so, da se zanašajo v borbi proti kapitalističnim grabežem na simpatije in pomoč ameriškega delavstva, in Ameriška delavska federacija jo je obljubila. Na slavnosti vpeljavanja novega mehiškega predsednika je bil navzoč tudi Samuel Gompers in mnogi drugi zastopniki ameriških unij. Udeležila se jo je tudi delegacija ameriških socialistov.

Mehiko želi mir. Sto let se bori mehiško ljudstvo proti tiraniji in proti tatovom, ki so mu ukradli njegova bogastva. Po sto letih je porazilo svoje sovražnike v Mehiki, ni pa porazilo sovražnikov, ki imajo svoja bogastva v Mehiki.

L. 1810 se je mehiško ljudstvo dvignilo proti španski nadvladi in se borilo enajst let, dokler ni Mehiko prestala biti španska kolonija. Ali revolucija proti španskim bogatašem v Mehiki še ni bila dobljena. Predsednik Calles je dejal v enem svojih člankov:

"Mehiško ljudstvo ni imelo sovražnika samo v španski vladi v Španiji, ampak v špan-

skih velikaših v Mehiki. Indijance (ki tvorijo večino mehiškega prebivalstva) so oropali zemlje Španci v Mehiki. Indijanci so trpeli pod nasilji Špancev v Mehiki, bili so zaničevani in potlačeni v brezpravnost od Špancev v Mehiki in vojna za osvoboditev je bila od začetka do konca bolj vojna za osvoboditev izpod vlade Špancev v Mehiki kakor pa vojna za osvoboditev izpod vlade Špancev v Španiji."

Ko se je mehiško ljudstvo otreslo španske vlade, je dobilo vlado domačih tiranov, "vlado Špancev v Mehiki". Pod svoje varstvo so ga hoteli vzeti tudi tuje sile in tako je prišel v Mehiko cesar Maksimiljan, ki je bil pri izbiranju cesarstva zelo nepreviden. General Diaz, "predsednik" Mehike, je bil eden največjih tiranov in sluga mednarodnega kapitalizma. V času njegove vlade se je v Mehiki utrdil zunanji kapital in pograbil njena naravna bogastva. Danes je zunanji kapitalizem glavni sovražnik mehiškega ljudstva. Zaslombo ima v mehiških veleposrestnikih in v katoliški konfesiji.

Vse revolucije zadnjih let proti novemu režimu je financiral mednarodni kapitalizem, predvsem ameriški. Revolucijo, ki je izbruhnila prošlo pomlad, so financirali ameriški kapitalisti. Ameriško kapitalistično časopisje izrabljuje vsako priliko za propagando, ki ima za cilj zaplesti Zedinjene države v vojno z Mehiko. Tej vojni mora logično slediti okupiranje Mehike, ki bi postala ameriški teritorij in prišla pod vlado in kontrolo ameriških kapitalističnih interesov.

Mehiko še ne bo imela miru. Ob otvoritvi zasedanja nove zbornice se je to pokazalo. Privatni grabeži organizirajo novo revolucijo proti sedanji mehiški vladi. Dežela je imela predolgo krvave borbe za socialno svobodo in pravičnost, da bi se mogla nagloma pomiriti. Privatni interesi so imeli Mehiko predolgo v svojih pesteh in še ne bodo tako kmalu popustili.

"Barbarsko" mehiško ljudstvo pa jim je dokazalo, da se zna demokratično vladati, da je v stanju živeti v miru in sposobno delati za dobrobit splošnosti. Vse kar hoče je zemljo in naravna bogastva, ki so mu bila ugrabljena s silo. Pri teh naporih želi pomoči ameriškega in drugega delavstva. Dolžnost ameriškega delavstva je, da pomaga mehiškemu ljudstvu čuvati svoje pridobitve. V stanju mu bomo dali resnično pomoč, kadar bomo postali mogočna sila v svoji deželi.

Služaj Mehike je eden izmed mnogih dokazov, da se mora ameriško delavstvo organizirati ne samo strokovno ampak tudi politično kot delavski razred in se boriti proti vsem sovražnikom ljudskih interesov pod zastavo mednarodnega bratstva in pravičnosti.

Čitaj! Ne samo to. Misli! Ne samo to. Delaj, kot ti veleva RAZUM!

Nekaterim se zahvaljevanje izplača.

Dne 27. novembra je bil Zahvalni dan. Ta dan je določil predsednik po stari tradiciji, da se zahvalimo za blagostanje in vse dobrote, ki smo jih bili deležni tekom leta.

John D. Rockefeller se je lahko zahvalil za profit, ki ga je napravil na newyorški borzi v teku par dni. Neumni ljudje so navalili po izvolitvi Coolidge na borzo in vlagali stotisočake in milijone v delnice, katerim so cene vidoma rasle. Velekapitalisti so napravili nekaj stotin milijonov dobička, mali špekulanti bodo pa ob denar, v kolikor še niso. John D. Jr. je napravil \$111.000.000 dobička z borznimi špekulacijami, in za tako vsoto se izplača nekoliko zahvale. Tisoči tistih, ki delajo v njegovih podjetjih, so se najbrž zahvaljevali iz navade in pa zato, ker so si enkrat na leto lahko "privoščili" purana. Mnogi pa niti tega niso mogli.

"O usodi Hrvatske odločuje samo Bog in Hrvati!"

Glasilo hrvatskih šovinistov v Ameriki je "Hrvatski List", dedič Zotijevih listov. Igra se z ignorantnostjo hrvatskih naseljencev kakor se je igral bivši Zotijev štab. Vpliva nima mnogo, več pa ima naročnikov. Vendar pa je "hrvatska narodna misel", kakor jo zastopa omenjeni list, močno razširjena.

Boj je med Hrvati in Srbi ter obratno, kajti tudi Srbi imajo enako "patriotične" liste.

V kakšnem tonu rešuje "Hrvatski List" hrvatstvo in Hrvate, je razvidno iz sledečega citata, vzet iz uredniškega članka:

"Nek se sada složi sav srpski narod s razbojničkom bandom, što je vode Pašič i Pribac, a pod okriljem Aleksandra Karagjorgjeviča, Nek srpski narod pokuša uništiti Hrvatsku! Vidjet će se, tko će izvući tanji kraj.

Hrvatski je narod pokazao dosta bratske susretljivosti i samozataje. Ali kad razbojnička banda hoće da ga posve istrijebi, hrvatski narod mora doviknuti razbojnicima:

— O udesu Hrvatske odlučuje samo Bog i Hrvati! Nikad ne priznasmo kraljem lutku razbojničke bande!"

Podpisal ga je J. Hrvatović, da zveni še bolj patriotično. Članek je napisal urednik.

Hrvatje, ki se zbirajo okoli takih listov, niso prepričani republikanci. Če bi se jim ponudila prilika dobiti kakega Francjožefa in obnovitev Avstro-Ogrske, bi se ji z veseljem pridružili in poklanjali lavorike "presvitlemu vladarju".

Fanatični hrvatski šovinisti so Pasičevi vsesrbski politiki prav dobro došli. Neko poro-

čilo z dne 30. novembra, poslano z Dunaja, pripoveduje, da je Pasič na pritisk kralja Aleksandra pozval v svoj kabinet pet vplivnih Hrvatov, ki so ali nasprotniki Radičevcev ali pa stoje nad strankami.

Pasič bo v družbi s temi Hrvati odločal dokler bo pač šlo o usodi Hrvatske. Ko bo Pasič nehal, bo prišel kdo drugi in odločal "o usodi Hrvatske". Jugoslavija bo postala napredna dežela, kadar se iznebi balkanske in vsake druge korupcije ter patriotičnih frazarjev, ki se igrajo eni s Hrvati in drugi s Srbi.

Klicarji v našem delavskem gibanju.

Ni je slovenske naselbine, iz katere bi v enem ali drugem listu še ne bilo klicarskega dopisa. "Delavci, organizirajte se!" je geslo vseh teh čudnih klicarjev. Drug za drugim ponavljajo, da jih kapitalizem izkorišča, da se morajo organizirati, da je treba to in ono.

Te klicarje je treba odprto vprašati: Kaj mislite z vašimi pozivi? Čemu se ne organizirate sami, da bi dali drugim dober vzgled?

Delavec je lahko zaveden ali pa nezaveden. Lahko je za politiko brezbrizan, ker mu plidko znanje ne dopušča, da bi jo razumel. Lahko je za strokovno organizacijo indiferenten, ker misli da je to stvar ki je prišla sama od sebe. Lahko je socialist in zaveden član svoje unije, ako se je potrudil dobiti dovolj znanja. Lahko je komunist če se mu tako bolj dopade. Vse to ima gotovo smisel. Klicarji, ki pozivajo druge v organizacijo, pa nimajo prav nobenega smisla.

Ali si je mogoče misliti večjo nesmisel kot je delavec iz klicarskega tabora? "Delavci, organizirajte se tudi politično!" ponavljajo dan za dnem v dopisih. Išcite jih v imeniku delavskih političnih organizacij, pa ni niti sledu o njih. Tak radikalizem je zastoj. Kapitalizem se mu smeje, če bi se sploh brigal zanj.

Ali si ali pa nisi. Ali si zaveden član delavskega razreda ali pa nisi. Če si samo klicar in nič drugega, obstoji ves tvoj radikalizem v dopisu, ki ga ponavljaš po drugih podobnih dopisih in ga pošlješ svojemu najpriljubljenejšemu listu v objavo.

Vprašanje je: Ali se SAM ravnaš po svojih navsvetih? To je vprašanje.

Vsaka unija je bila zgrajena z delom, pri katerem taki klicarji niso sodelovali. Vsaka socialistična organizacija je bila ustanovljena in vzdrževana z velikimi napori, pri katerih klicarji niso sodelovali, zato ker se smatrajo "za boljše socialiste." Ignoranca, ki jo ni mogoče opravičiti!

Obrni se v politiki v eno določno smer in bodi karkoli, samo ne klicar! Kajti vi, ki samo pozivate ne da bi sami vedeli kaj hočete, ovirate delo tistim, ki se trudijo delavstvo organizirati in ga vzgojiti ter vsposobiti za borbo.

Čitanje Proletarca bi delavcem veliko več zaleglo, če bi čitali mirno in prevdarili vse, kar čitajo, pa prečitali kakšen članek tudi po večkrat. Površno čitanje daje čitatelju napačne vtiske.

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEHOdlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.*(Nadaljevanje.)*

In ko jih bo ena polovica poteptanih in zadržanih, druga pa se bo rinila pred izhodom kakor truma napol golih, preplašenih živali, takrat stopim pred rampo ter jim zakličem s posmehom:

"To je plačilo za to, da ste umorili mojega brata!..."

In še enkrat ponovim z grohotom:

"To je plačilo za to, da ste umorili mojega brata!..."

...Bržčas sem precej glasno šepetal sam s seboj, kajti moj sosed na desni se je nejevoljno pomaknil na svojem sedežu semintja ter je dejal:

"Tiho! Ne motite!"

Hotelo se mi je pošaliti; napravil sem strog, preteč obraz in sem se sklonil k njemu.

"Kaj pa je?" je vprašal nemirno. "Čemu me tako čudno gledate?"

"Molčite, za božjo voljo!" sem šepnil brez glasu, samo z ustnicami. "Ali ne opazate ničesa? Tako diši — po ognju! V gledališču gori!"

Mož se je imel dovolj v oblasti, da ni glasno zakričal. Njegov obraz je prebledel kakor kreda, oči so mu stopile iz jam, skoraj kakor da bi se dvoje volovskih mehurjev obesilo po licih. Toda kakor rečeno: kričal ni. Vstal je, čisto tiho, niti zahvalil se mi ni, ter je odšel negotovih, omahujočih in kakor nalašč obotavljajočih se korakov proti izhodu. Bal se je, da ne bi drugi tudi zapazili vonja po ognju ter mu preperečili beg, njemu, ki je bil edini med vsemi spoznan za vrednega, da se reši in ostane živ.

Čuvstvo studa me je navdalo pred vso to sodrga naokoli; tudi jaz sem zapustil gledališče. Zunaj na cesti sem obrnil pogled v tisto smer neba, kjer je divjala vojna — vse je bilo nemo in tiho, in oblaki, v rumenkastem svitu mestnih luči, so šli počasi in mirno čez nočni svod.

"Morda je vse to le sen — morda sploh ni vojne?" sem si mislil, prevaran od miru, ki je vladal na nebu in po mestu.

A že izza ogla bližnje hiše je nenadoma skočil fant s časopisi, navdušeno kričeč:

"Nočna brzobjavka z bojišča! Krvava borba! Strašne izgube! Kupite, gospod — kupite!"

Ob svitu svetilke sem čital brzobjavko. Štiritisoč mrtvih! V gledališču je bilo morda tisoč ljudi, ne več. Med potjo mi je venomer zopet rilo po glavi: štiritisoč mrtvih!...

Strašno mi je zdaj vračati v samotno, prazno hišo. Kadar šele vtikam ključ v ključnico ter ogledujem nema, ravna vrata, vidim že vse tiste temne, puste sobe za njimi, ki jih v naslednjem hipu prekorači človek v klobuku, plašno se ogledujoč na vse strani. Dobro mi je znana pot, in vendar si že na stopnicah prižigam užigalico, in za njo drugo, toliko časa, da najdem luč. V bratov kabinet zdaj sploh ne hodim več; zaklenjen je z vsem, kar stoji v njem. Spim v obednici, kamor sem se zdaj popolnoma preselil. Tam je bolj mirno, v zraku plavajo takorekoč še razgovori, smeh in veselo rožljanje krožnikov izza nekdanjih dni. Včasih jasno slišim praskanje peresa; in kadar ležem spat...

Petnajsti odlomek.

...Kakšne brezumne, strašne sanje! Kakor da bi bili odvzeli mojim možganom varno streho lobanje, da morajo v svoji onemogli goloti ponižno in hlavno obenem sprejeti vse strahote teh krvavih dni blaznosti! Tu ležim, zviti v kepo, jedva tri vatlje prostora zavzemam, in vendar objemajo moje misli vesoljni svet. Gledam takorekoč z očmi vseh ljudi, poslušam z ušesi vseh; umiram v umirajočimi, žalujem in plakam s tistimi, ki so ranjeni in zapuščeni, in če vidim teči kri iz tujega života, čutim bolečino njegovih ran in jočem z njim. To, česar še ni bilo, kar leži še v dalji, vidim prav tako razločno, kakor tisto, kar je bilo že davno in kar mi je bližnje, in trpljenje mojih razgaljenih možganov nima mej.

Otroci, ti mali, nedolžni otroci! Videl sem jih na cesti, ko so si igrali vojno, tekali bleščih oči drug za drugim, in slišal sem, kako je eden izmed njih zaplakal s svojim finim otroškim glaskom — nekaj je strepetalo v meni, od studa in od groze. Šel sem domov. Napočilo je v noč — in v plamenečih sanjah, podobnih nočnemu požaru, so se izpreminjali ti mali, nedolžni otroci v cele tolpe mladostnih morilcev.

Pošasten plamen je vzbruhnul s širokim rdečim sojem in v dimu je mrgolelo samih gnusnih majhnih spakov z nežnimi otroškimi životki in z glavami odraslih morilcev. Nemirno kakor kozlički pri igri, so skakljali semintja in težko so sopli, kakor da so bolni. Njih usta so bila podobna žabjim ali krastačjim gobcem, in odpirali so jih na široko med krčevitim drgetanjem čeljusti; pod prozorno kožo golih teles pa se je videlo v temnih žilah pretakanje rdeče krvi. In drug drugega so ubijali, v igri. Pogled nanje mi je bil zoprnejši od vsega, kar sem videl doslej, ker so bili tako majhni in so se mogli preriniti skozi vsako špranjo.

Pogledal sem skozi okno, in eden teh malih se je ozrl vame, nasmehnil se ter mi povedal s pogledom, da hoče notri, k meni.

"K tebi hočem!" je dejal.

"Ubiješ me!"

"K tebi hočem!" je ponovil, in mahoma je

pričel plezati po belem zidu hiše kakor podgana, prav kakor lačna podgana. Zdrknil je doli ter zavekal, toda takoj je zopet splezal po zidu, smukaje tako naglo semintja, da sem jedva mogel slediti njegovim brzim, drgečočim kretanjem.

"Kaj, če se splazi pod vrati?" sem mislil v nenadni preplašenosti; on pa kakor da je uganil mojo misel, se je takoj pričel raztezati, tako da je postal ves dolg in tenak, in takšen, otepavaje s koncem repka, je zlezal skozi temno špranjo pod hišnimi vrati. Komaj mi je še ostalo časa, da sem se skrtil pod posteljino odejo; in že sem slišal, kako me on, pritlikavec, išče po temnih sobah, previdno capljaje z bosimi, malimi nogami. Čisto počasi, venomer obstaja je, se je približal moji sobi ter vstopil; dolgo časa nisem slišal ničesar, niti giba, niti šuma, kakor da ni nikogar pri meni. Nato je drobna roka previdno dvignila konec moje odeje, in mrzli zrak sobe se mi je dotaknil prsi in obraza. Držal sem odejo, kolikor sem jo mogel, toda vedno zopet se je dvignil njen rob, in moje noge so postale mahoma tako mrzle, kakor da so se potopile v vodo. Onemoglo so štrlele v temo sobe, "on" pa jih je motril z molčečim pogledom.

Na dvorišču je kratko zalajal pes in utihnil — slišal sem rožljati njegovo verigo, ko se je umikal v pasjo kočo. "On" je še vedno gledal na moje gole noge ter molčal; toda vedel sem, da je tu, čutil sem po drveneči grozi, ki me je liki smrt držala v trdi okamenelosti. Da sem mogel kričati, vse mesto, ves svet bi bil zbudil iz spanja, toda glas mi je bil zamrl, in ne da bi se ganil, sem pustil brez ugovora, da so šle "njegove" drobne, mrzle roke po mojem životu ter prihajale vedno bliže proti grlu.

"Ne vzdržim!" sem zastokal naposled, z napol zadušenim glasom ter se prebudil za trenotek. Pogledal sem ven v skrivnostno, živo temo noči, in potem, mislim, sem vnovič zaspal . . .

"Pomiri se!" mi je rekel brat ter sedel na mojo posteljo; zaškripala je pod njim, tako silno je pritiskal nanjo s svojo mrliško težo. "Pomiri se, vse to je bil le sen. Zdelo se ti je, da te davijo — dočim ležiš pravzaprav v svoji temni sobi, in te nihče ne moti, in trdno spiš, jaz pa sedim v svojem kabinetu in pišem. Nihče med vami ni razumel, kaj da pišem; smejali ste se mi, za norca ste me imeli. Zdaj pa ti povem resnico; o rdečem smehu pišem! Ali ga vidiš?"

Nekaj ogromnega, krvavega, rdečega je stalo pred menoj ter me gledalo z brezobnim rezanjem.

"To je rdeči smeh! Če zemlja zblazni, se smeje takole. Saj pač veš, da je zemlja zblaznela? Nič več ni cvetja na nji, nič več pesmi, postala je okrogla, gladka in rdeča kakor človeška glava, ki so ji odrli kožo. Ali jo vidiš?"

"Da, vidim jo. Smeje se."

"Poglej, kaj se je zgodilo z njenimi možgani; rdeči so liki krvava kaša, in vsi zmešani. . . ."

"Slišim jo kričati. . . ."

"Bolečina jo tare. Ona nima cvetja niti pesmi. A zdaj me pusti v posteljo — da ležem nate. . . ."

"Tako se bojim. . . ."

"Mi mrtvi legamo na žive. . . . Saj ti je vendar dobro pri tem?"

"Umiram. . . ."

"Vzdrami se in kriči! Vzdrami se in kriči! Jaz odhajam. . . ."

Šestnajsti odlomek.

. . . Osem dni že traja bitka. Pretekli petek se je pričela, in zdaj je minula sobota, nedelja, ponedeljek, torek, sredo in četrtek, zopet je prišel petek in minil, ona pa še vedno ni končana. Dve vojski, stotisoči ljudi, stoje drug drugemu nasproti, in se ne ganejo, in se brez prestanka obsipajo s smrtonosnimi razstreljivi. Vsak trenotek izpreminja žive ljudi v mrtva trupla. Nebo samo drhti od večnega groma in neprestanega stresanja v ozračju, črni oblaki se zbirajo nad glavami vojskujočih, in nevihte divjajo — oni pa si stoje nasproti, ne da bi se umaknili, in ubijajo drug drugega. Če človek ni spal tri noči, zboli in izgubi spomin — oni pa že teden dni ne spe, in so vsi sami norci. Zato tudi ne čutijo bolečin, zato stoje, in bodo stali, dokler niso vsi pobiti. Pravijo, da je nekaterim oddelkom pošlo strelivo, pa so se borili dalje s kamenjem in s pestmi ter se grizli kakor psi. Če bi se ostanke teh armad vrnil v domovino, bodo imeli kočnjake kakor volkovi — toda saj se ne bodo vrnili, zapadli so blaznosti, pobili se bodo med seboj do zadnjega moža.

Zapadli so blaznosti. V njihovih glavah je vse narobe, ničesar več ne morejo razumeti: če bi jim mahoma, kar nenadno, veleli, da naj se obrnejo — brez pomisleka bi streljali na svoje, misleči, da so sovražniki.

Čudne vesti se širijo . . . Vesti, ki si jih upajo ljudje le šepetati, z blede grozo in plašnimi slutnjami na obrazu. O brat, brat, ali slišiš, kaj si pripovedujejo o rdečem smehu? Pravijo, da so se pojavile na bojišču armade strahov, celi polki senc, ki so v vseh rečeh podobne živečim. Ponoči, kadar nanagloma oslabe zaslepljeni možgani vojskujočih ter se za trenotek prepuste spanju, ali podnevi, kadar je v žaru bitke sam svetli dan postal pošast, takrat se pojavijo nenadoma, streljajo iz pošastnih topov in polnijo zrak s pošastnim gromom, in ljudje, živi, blazni ljudje, vsi preplašeni nad nepričakovano prikaznijo, se bore s sovražnimi duhovi na življenje in smrt, izgublajo še ostanek svoje pameti, osivé v trenutku in umirajo. In tako naglo, kakor so se strahovi prikazali, tudi izginjajo — in molk brez glasu zavlada — in zemlja je pokrita z novimi, strašno razmesarjenimi

trupli — kdo jih je pobil? Ali veš ti, brat, kdo jih je pobil?

Kadar po divjem boju nastopi premor in počiva tudi sovražnik v daljavi, pade v temni noči nenadoma posamezen strel, poln groze. In vsi planejo pokoncu, in vsi streljajo v temo, streljajo po cele dolge ure, v brezglasno tišino, ki jim ne daje odgovora. Kaj vidijo tam? Kaj je tisto strašno, kar jim kaže tam svojo varljivo sliko, polno blaznosti in groze? Ti, brat, veš, in tudi jaz vem — oni pa, reveži, še ne vedo; slutijo kvečjemu, prebledevajo in vprašujejo: kako da je toliko blaznih med vami? Saj prej nikoli ni bilo toliko blaznih!

(Dalje prihodnjič.)

Slika iz prošle volilne kampanje.

Poštna oblast so udrle v urad madžarskega komunističnega lista v New Yorku, ker "je ščuval na vstajo in umore" v članku, v katerem je apeliral na svoje čitatelje, večinoma nevolilce, "pod orožje, proletarci, pod orožje in korakajte na volišče, da vržete malike katere ste sami postavili. Zasadite vaše orožje v zlate malike kapitalizma. Krvavi bodo bajoneti od krvi Coolidge, Eberta, Herriota, Cankova, Primo de Rivera in Hortyja . . ."

Marsiranje newyorških komunistov na volišče z bajoneti, da vržejo nemške, ameriške, španske, italijanske, ogrske in francoske malike bi izgledalo ravno tako smešno kakor je bil smešen vpad poštnih oblasti, ki so vzele ta apel za uničenje malikov za ščuvanje na umore.

To povzemamo po "New Leadru". Vpad poštnih oblasti je bil v resnici smešen, še bolj smešen kakor pa fraze urednika madžarskega lista, kateremu se vidi da mu je delavsko gibanje še velika uganka, ki jo rešuje z vročimi besedami.

Socialistov Bog nas obvari!

Ako slučajno vzamete v roke kak "komunistični" list, pa naj izhaja kjerkoli, boste videli, da je v njemu najmanj polovica do dve tretjini, mnogokrat prav ves list, posvečen napadom na največje sovražnike delavskega razreda, na element, ki je odgovoren za vojne, reakcijo, fašizem, brezposelnost in vse druge socialne nadloge — napadom na kapitalizem?? — —

O, nikakor ne!

Element ki vlada svet ni kapitalizem ampak socialistično gibanje in veliko gromovniško časopisje na edino zveličavni levici se bori proti temu gibanju z obema rokama tako vztrajno, da mu je kapitalizem postal postranskega pomena, morda zato, ker vodilni faktorji, ki narekujejo detinskemu časopisju "strategične taktike", nimajo mnogo znanja o kapitalizmu. Drugače si je nemogoče raztolmačiti, čemu ves ta boj proti že davno "mrtvemu socialističnemu gibanju".

Čemu se izogibati javnosti?

Na naslov urednika "D. S."

V "D. S." z dne 28. novembra je priobčil njen urednik Fr. Novak članek z ozirom na predlagano debato, v katerem pravi, da ne mara pisati javno o aferi, ki ima svoj izvir v premenitvi lastnika "Slovenije". Pripravljen pa je podati tozadevno izjavo samo pred občinstvom v Milwaukee, kakor je pisal že dva tedna poprej.

Zakaj ne objaviti te izjave v "D. Sloveniji"? Čemu se bati svoje javnosti?

Temo debate, kot sem jo predlagal, je Fr. Novak sprejel, samo ne vem kaj ima ta tema opraviti z izjavo tikajoča se nakupa "Slovenije". Če jo poda v debati, ne bo to nekaj separatnega, kakor hoče prikazati.

Zdelo se mi je, da urednik F. Novak ne bo sprejel pogoja glede objave izjave. Pravi, da ima tehtne vzroke. Mogoče! Če je temu tako, pa naj jo bo podal takoj v svojem prvem nastopu, dasi bi bilo veliko pametnejše, če bi jo priobčil, ker se stvar ne tiče mene osebno, ampak vse naše delavske javnosti in ne samo milwaukee.

Za čas debate je sprejel tretjo nedeljo v januarju, toda popoldne. Popoldne se baje ne bi moglo dobiti primerne dvorane. O tem bo treba poizvedeti! Moj pogoj, da mora biti stvar aranžirana popoldne, stoji. Le ako ne bi bilo mogoče drugače, ga umaknem, če se ne skriva za stvarjo kaj drugega.

Iz F. Novakovega članka bi skoro sklepal, da si predstavlja to debato za nekako osebno polemiko. Prav radi tega sem predlagal, da stvari, tikajoče se njegove osebe, objavi v "svojem" listu. Če misli da je boljše v dvorani, svobodno mu!

Ob "zafrčkani" stotisočak se je zopet obregnil. Kaj bi toliko tarnali nad tremi tisočaki, ko jih je tukaj šlo sto k vragu!

Zanimiv je tudi ta-le odstavek: "V mojem odgovoru bom povedal marsikaj, nakar mi 'Proletarec' ne odgovarja in videli bomo, če bo toliko pošten, da bo priobčil moj odgovor v celoti."

Če g. F. Novak želi čimhitrejšo priobčitve, naj svojo izjavo objavi v listu ki ga urejuje, 'Proletarec' pa jo bo ponatisnil! Ta list je objavil že marsikaj kar ste napisali v prošlih par letih. Vi pa ste tolkli samo na svojo plat zvona.

V pripombi pravi, da je aranžmo prevzel slovenski klub W. P., ki bo takoj stopil v stik s soc. klubom. Ob enem so "člani kluba Del. stranke tudi mnenja, da se lahko določi po dva govornika od obeh strani, ako se bo nasprotna stranka s tem strinjala."

V debatah to ni v navadi, ker debate niso kakšen "prizefight", v katerih se spopadajo razni pari drug za drugim. Če se protivni stranki zdi potrebno imeti dva govornika, si lahko vzameta vsaki polovico časa, kolikor ga bomo določili. To bi sicer izgledalo smešno, ampak je ležeče na vas, kako uredite. Na debato me je pozval Fr. Novak, urednik "D. S."; z njim bom debatiral in če hoče polovico njegovega časa porabiti kdo drugi, sem pripravljen ugoditi. Debatiral pa bom z obema sam. To ni treba smatrati za žaljenje, ker je nasvet za več govornikov prišel od vaše strani.

O ostalem se dogovorimo pismeno.

Frank Zaitz.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Aktivnosti čikaških socialistov.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 23. novembra se je vršila v Douglas Park Auditoriumu konferenca članstva socialistične stranke v Chicagi, na kateri se je razpravljalo o agitaciji, bodočih aldermanskih volitvah, nadalje o načinih dobiti sredstva za vzdrževanje urada okrajne organizacije itd.

Glede aldermanskih volitev, ki se bodo sedaj v drugič vršile na podlagi nestranskarskega sistema, je bilo zaključeno, da je naša stranka pripravljena sodelovati z unijami v KPPA., ako v okrajih (wardah), kjer je naša stranka močna, KPPA. indorsira socialistične kandidate, in ako v drugih KPPA. nominira take kandidate, ki uživajo zaupanje delavstva in ki so s svojim delovanjem dokazali, da so jim delavski interesi prva stvar. Aldermanski kandidatje na glasovnicah niso navedeni pod imeni strank, zato je najložje voditi agitacijo tistim, ki imajo na razpolago največ sredstev, kar velja sicer za vsako volilno kampanjo. Vodilni elementi čikaške KPPA. smatrajo, da mora progresivno gibanje obstati in se udeleževati vseh bodočih volilnih bojev. V Chicagi je delavstvo v večini, v mestnem svetu, ki ima petdeset odbornikov, pa so delavski interesi zelo slabo zastopani. Ako unije in socialistična stranka postavijo skupno aldermansko listo, imajo vse pogoje da zmagajo pri prihodnjih volitvah vsaj v tistih okrajih, ki niso pod absolutno nadvlado korumpiranih političnih bosov.

Konferenca je odobrila sklep eksekutive centralne organizacije, da priredi na spomlad velik bazar, katerega prebitek se porabi za pokritje stroškov okrajnega urada. Na tej konferenci se je nabralo \$379.35 prostovoljnih prispevkov v okrajno blagajno. Nekateri sodrugi so prispevali od \$25 do \$50. Navzočih je bilo nekaj nad sto oseb. Klub št. 1 je prispeval v okrajno blagajno \$25 in pred par meseci \$10.

Meseca nov. 1923 je imela čikaška soc. okrajna organizacija nad tisoč dolarjev obveznosti in novembra to leto pa nekaj nad sto dolarjev. Članskih znamk je bilo v letošnjem novembru naročenih več kot katerikoli mesec v zadnjih dveh letih. Kljub temu se nekateri sodrugi počutijo utrujeni in razočarani nad volilnim rezultatom dne 4. novembra, in mesto da bi strankine aktivnosti povečali, so na tej konferenci priporočali ukinjenje urada, kakoršen je sedaj, kar bi pomenilo zmanjšanje aktivnosti, in seveda tudi zmanjšanje stroškov. Konferenca ni bila njihovega mnenja, kar dokazuje tudi prej omenjena vsota.

Klub št. 1 je začasno obdrževal svoje seje v Le-deckijevi dvorani na 26th St. in Springfield Ave. Z decembrom pa se naše seje prično zopet vsak tretji petek v mesecu v spodnji dvorani poslopja SNPJ.

Na seji predzadnje sredo je bilo predlaganih trinajst novih članov; kar je bilo navzočih so bili sprejeti na tej seji, ostali pa naj se udeležijo seje dne 19. decembra.

Dne 31. decembra priredi klub št. 1 običajno Silvestrovo zabavo. Vstopnina je 50c za osebo. V nedeljo 4. januarja vprizori klubov dramski odsek v dvora-

ni ČSPS. šaloigro "Španska muha". Druge igre v tej sezoni priredi dramski odsek v nedeljo 1. marca in v nedeljo 19. aprila.

Dne 9. januarja se bo vršil shod, katerega je klub sklenil sklicati na svoji seji ob času, ko je "Glas Svobode" prinašal serijo člankov, s katerimi je "razkri-val" zarote radikalnih socialistov proti SNPJ. Priobčeni so bili za časa volitev v glavni odbor SNPJ. in ker klub ni hotel, da bi se sklicalo shod takrat in se ga slikalo kot nekaka agitacijska priredba, tikajoča se volitev SNPJ., se je zaključilo, da se bo vršil enkrat po predsedniški kampanji.

Na ta shod so povabljeni vsi tisti nasprotniki JSZ., ki so v skritih kotih intrigirali in še intrigirajo proti JSZ.

Poseben odbor, ki ima na skrbi aranžiranje tega shoda, bo objavil program, oziroma dnevni red shoda več tednov poprej, tako da se bo nanj lahko vsakdo prizadetih nasprotnikov pripravil. — *Publikacijski odsek.*

Louis Krašna kot vernik in kot socialist.

PARK HILL, PA. — Dne 18. novembra t. l. je na Park Hillu v bližini Johnstowna za vedno zatisnil oči sodrug Louis Krašna. Na njegovo željo je bilo truplo prepeljano v Pittsburgh in vpepeljeno. Pepel bo hranila njegova družina.

Ker je bil pokojnik v življenju našega delavstva izredna oseba, in ker sva si bila prijatelja in znanca od kar je prišel v Ameriko, sem se namenil njegovo življenje malo obširnejše popisati.

Rojen je bil dne 11. aprila 1869 v vasi Dolga poljana pri Vipavi. Prvič je prišel v Ameriko pred osemnajstimi leti in se nastanil v tem kraju Pennsylvanije. Delal je v premogovnikih kake tri leta, nakar je bil precej težko pobit v rovu. Odpotoval je v stari kraj k svoji družini in se l. 1910 zopet povrnil in šel delati v rovu.

Louis Krašna je bil do tega časa zelo veren. Hodil je v cerkev in molil kot vzoren katoličan. Premogarji, ki so delali v njegovi bližini, so pripovedovali, da se je vselej, ko je prišel do svojega prostora v jami, odkril, poklenil na kamen, se prekrižal in goreče molil. Nato je pričel z delom.

To ni trajalo dolgo. Napredni duh, ki je zavalovel med našim delavstvom v tistih letih, ni pustil versko resnega moža, da bi samo molil in zaupal v nevidno božansko silo, ter se udajal sanjam o posmrtnem življenju. Ker so bili Slovenci že tistikrat precej dobro organizirani v podpornih, kulturnih in političnih društvi, je val organiziranega napredno mislečega slovenskega delavstva tudi njega objel. Pristopil je k podpornemu in kulturnemu društvu ter k socialistični organizaciji. S prvega se mu ni nič kaj dopadlo, ko je poslušal govoriti svoje tovariše, ki niso kazali nobenega spoštovanja do takozvanih dušnih pastirjev in odprto naglašali svojo nevero. V njemu so se borili dvomi s staro vzgojo. Ne spomin se, da bi kedaj ostro izražal svojo nevoljo nad ljudmi, ki so se z vsemi močmi borili proti klerikalnemu vplivu. Večinoma je molčal in poslušal. Zelo rad je čital. Naročil si je "Proletarca" in ga pazno bral. Pri vsem tem je Krašna molčal in mi-

slil. Tiste čase so divjali veliki boji med delavstvom in kapitalisti. V teku je bila velika stavka premogarjev, ki je v bližnjem westmorelandskem okraju trajala šestnajst mesecev. Temu je sledil štrajk rudarjev v bakrenem okrožju v Michiganu, ki je imel krvave posledice. Slovenski delavci so bili v tistih letih dobri agitatorji ter so izrabili vsako priliko za utrditev svojih organizacij in unije ter vztrajno agitirali za svoje principe. V teh borbah se je preizkusila tudi lojalnost takozvanega klerikalnega elementa med ameriški Slovenci do delavstva. In tu je imel vsakdo, ki je bil sposoben gledati in misliti, priliko opaziti, da so bili katoliški prvaki in duhovniki večinoma vsi na strani kompanij in jim pomagali na en ali drug način v borbi proti stavkarjem. Isto je bilo v bakrenem okrožju v Michiganu. Ko je Krašna čital, da se slovenski duhovnik v Michiganu pajdaši s kompanijskimi uradniki in jim pomaga, je skoro vzdvomil nad resničnostjo poročila. Ko mu je bilo pojasnjeno, da so fare v skoro vseh krajih dežele in vere sploh odvisne in kontrolirane od kapitalističnih interesov, je v njemu dozorel sklep, da se od sedaj naprej loči od starih navad in posveti svoje življenje delu za resnično vzgojo in za organizacijo razredno zavednega delavstva. Tega sklepa se je lojalno držal do konca, ker ga je napravil premišljeno in po dolgem študiranju in preudarjanju.

Postal je aktiven sodrug in sodeloval kolikor in kjer je mogel. Stvari delavskega razreda je bil zvest in tudi prej ni bil on eden tistih, ki bi bil v stanju ponižno hlapčevati gospodarjem.

Kot je usoda nešteti delavcev pod današnjim sistemom, je zadela tudi njega. Izpostavljen vsem neprilikam, pod katerimi morajo delavci garati v kapitalistični družbi, si je oslabil zdravje in dobil naduho, ki ga je vedno bolj mučila. Zadnjih osem let ni bil več zmožen delati v premogovniku. Tu in tam je delal kaj malega na prostem. Letos se mu je zdravstveno stanje vidno slabšalo. Ko so pritislili hladnejši dnevi, se je prehladil in lotila se ga je pljučnica. Živel je v siromaštvu in v takim stanju se človek ne more dosti upirati boleznim. Slabotno življenje Lojzeta je podleglo neizogibni smrti, ki je rešiteljica trpinov.

Zapušča ženo in štiri otroke, ki vsi živijo v tem kraju.

Fr. Podboy.

Še o volitvah.

LLOYDELL, Pa. — Volilni rezultat dne 4. novembra je mnoge iznenadil. Tudi jaz sem pričakoval da bo drugačen, če ne drugod vsaj v Chicagi, kjer so dobri agitatorji, pa tudi piše se v Chicagi mogoče manj kakor pri nas!

Vseeno smo tukaj zmagali mi. Glasov so dobili v Beaverdalju:

La Follette (S.-L.)	403
Coolidge (R.)	300
Davis (D.)	140

Agitacija delavcev je zmagala in kukluksi so bili takoj ko se je izvedelo za rezultat zelo poparjeni. Mi jim privoščimo, dasi imajo zadoščenje v celotnem volilnem rezultatu, ki je dal njihovemu kandidatu pravico še štiri leta stanovati v Beli hiši. — T. Z.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 28. novembra 1924.

Navzoči člani prejšnje eksekutive in novih odborov: Alesh, Godina, Luchich, Tauchar, Udovich, Zaitz, tajnik Pogorelec, Oven, Podlipec, Olip, Florjančič in Vider.

Odsotni: Cainkar, Blaž. Novak, John Thaler, Bojanovich, Stojanovich, Kokotovich in A. Zornik.

Nominirani za predsednika Podlipec, Aleš in Godina. Prva dva odklonita, Godina sprejme in je izvoljen. Zapisnik zadnje seje se sprejme kot čitan.

Tajnik Pogorelec poroča, da so slabe delavske razmere vzrok, da članstvo Zveze v prešlih dveh mesecih ni naraslo, kajti člani v naselbinah kjer se ne dela že od pomladi, so se večinoma razšli za delom drugam. V oktobru je bilo naročenih 660 članskih znamk, iz dosedanjih naročil pa je sklepali, da bo število članstva v novembru precej večje.

Poroča o kampanji meseca septembra, v kateri se je prišlo v stik z več sto delavci, ki se jih je skušalo pridobiti za socialistično organizacijo. Mnogi odgovori so povoljni in sentiment za organiziranje novih klubov se vidoma širi.

Pravi, da je na prošli seji poročal o delu za reorganiziranje soc. kluba v mestu Milwaukee. Klub sedaj funkcionira. Nekateri člani so plačali članarino za ves čas kar je bil klub neaktiven.

Reorganiziral se je z 20 člani. Meseca oktobra so naročili za \$47.70 članskih znamk. Dalje se je reorganiziral klub št. 49 v Collinwoodu s šestimi člani. Iz Edisona v Kantsasu je dobil pred tedni poročilo od sod. Klinkona, da so na delu za reorganiziranje kluba št. 179. Dobili so 36 somišljenikov, ki so obljubili pristopiti. Radi lokalnih ovir se akcija še ni izvedla, izgleda pa, da se bo kljub zaprekam posrečila. Iz Royaltone, Ill., poroča somišljenik Paul Planine, da bo deloval za ustanovitev soc. kluba. V istem smislu je poročal John Janežič iz Durant City, Pa. Slednji je pred kratkim pisal, da za enkrat ni uspel ter je prijavil svoj pristop kot član *at large*.

Po odpotovanju (sod. Sproharja iz Cle Eluma, Wash., je postal tamkajšnji klub nekaj časa neaktiven. Zanj se je zavzelo par sodrugov, ki so naročili članske znamke od državne soc. organizacije v Washingtonu. Klubov tajnik je pisal uradu JSZ., naj skuša slednji napraviti primeren apel in vsejati med člane in simpatičarje bolj živo zanimanje za našo stranko in socialistično delo. Iz tega bi bilo razvidno, da se je klub nevedoma oddružil od JSZ. Vzrok temu je tudi to, da "Proletarec" v tistem okolišu nima dovolj naročnikov. Uredil bo vse potrebno, da se stvar spravi v red.

Društvo št. 297 SNPJ. Raton, N. Mex., je bilo takoj v začetku ko se je osnovala Izobraževalna akcija prijavilo svoj pristop, toda ker je prišla med člane brezposelnost, ni poslalo obljubljenih prispevkov in se ga je v uradu smatralo že za odstoplo društvo. Toda držalo je svojo besedo in poslalo članarino za vso dobo kar so bili zaostali. Vsota je bila navedena v prošlem izkazu prispevkov za Izobraževalno akcijo.

Iz Vandlinga piše eden naših sodrugov za pojasnila glede ustanovitve progresivnih klubov. Izvaja, da se bi za ustanovitev soc. kluba ne moglo dobiti dovolj pristašev, medtem ko bi za prej omenjeni klub mogoče šlo. Ker nova stranka še ni organizirana, in ker bo v glavnem funkcionirala s pridruženimi organizacijami, kot so unije, soc. stranka itd., mu je sporočil, naj svoje delo koncentrira za ustanovitev soc. kluba.

Izgledi za pojačanje JSZ. so zelo dobri. Žal, da se jih ne more izkoristiti kot bi bilo potrebno, ker opravlja tajnik sedaj dva urada, tajniškega in upravniškega. Izvrševati more le najnujnejšo delo, kar pomeni, da mora mnogo agitacijskega izostati. Ker pa je med zunanjimi sodrugi vedno več volje za delo ima upanje, da bo JSZ. bolj in bolj rasla.

Letaki, ki jih je izdala JSZ. v prošli predsedniški kampanji, so našemu zavednemu delavstvu ugajali in dobili smo več priznalnih pisem. Razposlani so bili v vse naselbine v Zedinjenih državah. V prošli kampanji nismo zbirali posebnega agitacijskega fonda, dasi je JSZ. bila zelo aktivna in dasi so naši klubi bili v nekaterih krajih vodilna agitacijska sila in v drugih dobre sodelujoče skupine. Izdatke s kampanjo smo pokrili s prispevki v ta fond, ki znašajo do danes \$72.50 in ostale z rednimi dohodki.

Nato govori obširneje o Izobraževalni akciji, o izdajanju agitacijskih in vzgojevalnih letakov ter o načrtih, ki jih ima v vidu urad JSZ. za bodoče delo. Poroča nadalje, da je bil povabljen na shode v Waukegan, Indianapolis in Springfield. Zadnja sta bila dobro obiskana, ne pa v Waukeganu. V Indianapolisu so bivši člani JSZ. pojasnili čemu je klub že pred več leti prenehal in obljubili, da ga bodo zopet organizirali.

Sodrug Anton Žagar se nahaja na agitaciji v državi Utah. Obiskal je dosedaj naselbine v Montani in Wyomingu. Uspeh, posebno kar se tiče "Proletarca" in prodaje knjig, je napravil zelo dober. Kjerkoli more, dela tudi za ustanovitev klubov in klub v Stocketu, Mont., se je ustanovil z njegovim sodelovanjem. Povsod je poiskal take somišljenike na katere bi se bilo najbolj zanesti da bi delali za ustanovitev kluba in poslal njihova imena tajništvu. S. Anton Garden se je pred tedni odločil iti na agitacijo po naselbinah države Ohio in W. Virginia; ker je med tem dobil delo v rovu, je moral svojo namero opustiti, toda agitacije ni opustil. Ob sobotah in nedeljah, ali kadar mu dopušča čas, se poda v bližnje naselbine in agitira. Poslal je že precej naročnin in razpečal nekaj knjig in brošur. V Pennsylvaniji agitira po naselbinah od časa do časa s. Louis Kveder, ki je v izkazih poslanih naročnin stalno zastopan.

Finančno stanje JSZ. je sledeče: Blagajna \$477.75; dolg tiskarni \$162.00. Čista vsota v blagajni (konvenčni fond vključen) je \$315.75.

Rezultat volitev v nove odbore JSZ. je bil v podrobnostih priobčen v \$94. števil. Proletarca. Na prošli seji mi je bilo naročeno, naj razpišem ožje volitve da se izvoli še petega člana od strani slovenske sekcije v eksekutivo; na glasovnico bi prišla Joško Oven in Fr. Udovich, ki sta dobila pri prvem glasovanju enako število glasov. Udovich je par dni po seji sporočil, naj se ožjih volitev ne razpiše, ker on odstopi od kandidature. Za vzrok je navedel, da se bo s tem prihranilo Zvezi stroške in tajništvu delo. Sodruga Ovna je tajnik s tem smatral izvoljenim v eksekutivo.

Volitve za tajnika niso bile razpisane; klubi so nominirali Pogorelca in Ovna, toda slednji kandidature ni sprejel. Naloga te seje je, da reši tudi to zadevo.

Tajnikovo poročilo sprejeto na znanje.

Nadzorni odbor nima za to sejo nikakega poročila.

Zaitz v imenu stavbinskega odbora poroča o delu za sestavo primerne načrta, po katerem se bo pričelo z akcijo za dobavo sredstev v stavbinski fond.

Radi zaposlenosti s koledarjem ni utegnil študirati raznih sistemov, po katerih so organizirane socia-

listične in druge delavske publikacije, domovi in šole. Posvetoval se je z odvetnikom, ki priporoča ustanovitev inkorporirane družbe na izobraževalni podlagi in ne korporacijo, ki se smatrajo kot "korporacije za profit". Obljubuje, da bo lahko obširnejše poročal na eni prihodnjih sej.

Aleš govori o načrtih in tolmači proceduro za ustanovitev delniške družbe.

Lučič želi, naj se pride s podrobnim načrtom na sejo kakor hitro mogoče, da se prične z delom.

Aleš govori o nakupu poslopja in izvaja, da se večasi ponudi prilika kupiti kaj primerne, ki naj se jo izrabi neglede da-li je načrt gotov ali ne. Upa, da bodo čikaški sodrugi v takem slučaju priskočili na pomoč kolikor jim bo mogoče.

Podlipec priporoča, naj se o akciji za gradnjo lastnega Doma piše več v Proletarcu, da bo zanimanje za stvar raslo.

Tauchar pravi, naj se v vsakem slučaju kupi le tak prostor, ki bi odgovarjal našim najnujnejšim sedanjim potrebam in bi se ga pozneje lahko preurejalo. Tudi mora biti na kraju, ki ima dobre prometne zveze.

Predlog, da se razprava o tej stvari zaključijo, sprejet.

Zaitz poroča, da so pravila tiskana in jih tajništvo razpošlja. Priporoča članom, da se že sedaj zanimajo za sestavo bodočih pravil, ki bodo predložena VI. zboru JSZ.

Zaitz poroča, da je zapisnik V. zбора izšel v Proletarcu, kakor je bilo določeno na zboru. Spisal ga je Anton Slabe kot zapisnikar zboru. Za objavo ga je uredil on. Ker je imel sodrug Slabe z zapisnikom mnogo dela, in ker je zbor zaključil da se ga odškoduje za trud, priporoča, naj se ga odškodi. Na vprašanje, kolikšno vsoto priporoča, odgovarja, da del ne plačujemo kolikor so vredna in tudi v tem slučaju ga ne moremo. Predlaga, da se da Slabetu \$15.

Tauchar protipredlaga, da se da obema \$25. Zaitz priporoča navzočim, naj glasujejo za njegov predlog. Predlog sprejet.

Aleš priporoča uradu, naj izda en večji letak v agitacijske namene. K točki "agitacija" se udeleže razprave tudi Podlipec, Vider, Zaitz, Lučič, Godina, Oven in Tauchar.

Aleš predlaga, da se tajnika Pogorelca potrjuje novega tajnika. Predlog soglasno sprejet.

Godina, predsednik seje, pojasni Ovnu zadevo glede ožjih volitev, ker ni bil na prošli seji, in ga vpraša, če sprejme mesto v eksekutivi.

Oven pravi, da bi mu bilo ljubše, če ostane Udovich v eksekutivi, kajti on je itak član prosvetnega odbora in kot tak član širšega odbora JSZ.

Udovich poda pojasnilo v istem smislu kot je bilo navedeno v tajnikovem poročilu.

Tauchar želi, naj v teh okoliščinah Udovich ostane član eksekutive.

Udovich izjavi, da je odstopitev po sedanjih pojasnilih pripravljen umakniti in sprejeti mesto v eksekutivi. Predlog, da se ga potrjuje za člana eksekutive, podpiran in sprejet.

Aleš predlaga, naj se povabi na seje eksekutive JSZ. vse člane drugih zvezin in sekcijkih odborov; na sejah naj imajo iste pravice kot člani eksekutive.

Zaitz pravi, da dokler je zveza obstojala iz večih sekcij, oziroma do razkolov, so se seji udeleževali le člani eksekutive in nadzornega odbora JSZ. Pozneje (po razkolu) je bil na eni seji sprejet predlog, da mora tajnik pošiljati povabila na seje vsem članom odborov

JSZ. Vsi odborniki so bili izvoljeni na referendum. Naloga vseh je delati za socialistično stvar. In delo bo tim lažje čim več bo zanimanja in kooperacije. Le ako se vsi udeležujejo sej eksekutive, bodo poučeni o vsem notranjem delu. Priporoča sprejetje Aleševega predloga v interesu kooperacije med odbori.

Alešev predlog sprejet. — Konec seje.

Pismo iz Kansasa.

Glavni urad soc. stranke je dobil iz Cowley County, Kansas, od nekega sodruga pismo, ki se glasi: ". . . Uverjen sem, da se bo socialistična stranka po kampanji ki smo jo vršili za predsedniške volitve, zelo ojačala tudi v Kansasu in da bo postala močnejša kot kedaj poprej. . . V tem okraju sem govoril že z mnogimi ljudmi ki so agitirali za La Folletta. Večinoma so mnenja, da se takozvano La Follettovo gibanje še ne bo strnilo v novo stranko. Nagovarjal sem predsednika La Follettovega kluba v tem okraju, da naj se pridruži socialistični stranki: Počakajmo še malo, je dejal, da vidimo kaj bodo napravile skupine, ki so bile v kampanji za La Folletta. Če se nova stranka še ne ustanovi, tedaj seveda se pridružimo socialistični stranki, kajti s starimi strankami smo opravili za zmerom."

"Vsi socialisti, s katerimi sem govoril v tem mestu, so pripravljeni delati za organiziranje močne stranke in naši simpatičarji so mi obljubili, da bodo pristopili v tukajšnji socialistični lokal.

"Ko utrdimo strankino postojanko tukaj, bomo pričeli organizirati naše simpatičarje v Winfieldu in drugih okoliških krajih. Pričakujemo, da bomo dobili v socialistično organizacijo tudi farmerje, med katerimi jih je mnogo zelo naklonjenih našemu gibanju. Prepričan sem, da imamo priliko dobiti na tisoče članov izmed volilcev, ki so se zanimali za La Follettovo kampanjo in se zavedajo, da jim je stranka kakor je socialistična potrebna."

Važno za Canonsburg.

CANONSBURG, PA. — Prihodnja seja kluba št. 118 bo v nedeljo dne 14. decembra ob 1. popoldne. Ker bo to zelo važna seja, se pozivajo člani kluba in pevskega odseka, da se je udeleže. Na dnevnem redu bodo volitve novega odbora za bodoče leto in priprave za banket, ki ga nameravamo skupno prirediti s pevskim odsekom Ilirija in s tukajšnjo slovensko godbo. Pričakujem, da se boste temu vabilu odzvali polnoštevilno. — John Češnik, tajnik.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, O.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Apeliram na sodruge, da se redno udeležujejo klubovih sej, ker je vedno kaj zanimivega na dnevnem redu. Tiste pa, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vabim da se nam pridružijo in tako pomagajo v borbi za boljše pogoje življenja in za odpravo kapitalističnega režima samega. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

Kako prazni so izgovori nekaterih ljudi! To ni še najslabše. Slabo je to, da se vsi taki prištevajo k najmodrejšim.

NAŠI ODRI.

"Volja".

Ako pomislimo da živimo v dobi homerskih smehov, prosvitljenih Čurimangurijev in spak volje, kot n. pr. psihiater ali psihiatri (število še nisem dognal) Zatrobil, se ne smemo preveč začuditi ako pride na oder igra katera kaže, da ima precej dotike z življenjem samim. Vsaka doba nam prinese svoje pojave — da, celo repatice, katere niso nič drugega kot zvezde, ako smem verjeti mojemu učenemu in olikanemu nasprotniku g. Zatrobilu. Da prikrije svoj strah, da bi ga zopet ne "švrknil" ali ga opozoril, da je nam pozabil spisati "anonco" igre "Volja", me ta moj dobroželeči psihiater prosi, da se kaj kmalu zopet oglasim v "Proletarcu" — v listu, kateri mu je najbrž trn v peti. Zelo krivično bi bilo, ako bi ne pisal ocene goriomenjene igre, posebno ako pomislimo, da sem jih pisal sploh za tako nevedne kot so n. pr. "Elga", "Martin Krpan" in druge — vse označene kot velepomembne ter ljubčkanemu narodu dopadljive.

Dogodi se nemalokrat, da se človek vpraša: Kaj je življenje? Schopenhauer si je odgovoril, da bistvo življenja je volja in ideja; da volja povzroča borbo za obstanek, v katerem je zapopadeno trpljenje. Upam, da se bo g. Zatrobil kaj naučil iz te filozofije, mesto da bi me zopet skušal spraviti v norišnico, odkoder, kot sem slišal, je izginil neki človek, kateri odgovarja na končnico -r, ter sedaj meša pojem "kriticus", kar ni pravilno "spelano", akoravno me hoče učiti pisati z nekakšnimi zvezdami repaticami. Mojzesu bi bil tak natančen "zvezdogledec" prav gotovo dobrodošel. Etbinu Kristanu je to novo tolmačenje motivov povzročilo marsikatero uro premišljevanja. Rezultat istega je igra "Volja". Da bomo igro boljše razumeli, "kapirali", ako to pomaga pri tolmačenju, mislim, da je na mestu, če podam pomen besede volja po tolmačenju Schopenhauerja. Volja je večno stremljenje, vztrajna življenska sila, vrelec zapovedujočih želj. Vsem tistim, katerim ni to nikaka "visoka filozofija" ter onim, kateri niso "malo bolj na ta trdo plat," bo to tolmačenje zadostovalo.

Kot dober poznavalec kozmopolitanskega mesta Trst je dramatik E. Kristan vzel Trst za kraj kjer se vrši drama. Izmed mnogobrojnega števila ljudi si je izbral za svoje karakterje boleajočega profesorja Mrkulina, Margerito, računajočo, a vendar ljubezni želeča, Ljubico, poosebljena volja, Marico, začasna žrtev tuje volje, Slavca, glasbenika, nekega slikarja in mnogo drugih. Jedro igre je, da močna volja lahko zmaga nad vsem, kar se ji protivi. Tu izsledimo, mogoče nezavedno, propagando v obleki drame. Ako je temu tako, ne smemo zameriti pisatelju, ker vedeti moramo, in to tudi po trditvi Uptona Sinclairja, da umetnost ni nič drugega kot propaganda. Kakšna je ta propaganda? Zaupaj v svojo lastno voljo, izražaj jo pri vsaki priliki, porabi jo za svojo lastno zadovoljnost. Ako te kaj teži, ne miruj dokler ne odpraviš ono, ker te tlači dan na dan kot mora. Pomni, da vsi pogoj zadovoljstva z življenjem je neovirano izražanje svoje volje v dejanjih. Inteligentnim delavcem in socialistom prepustim nadaljni zaključek tega nauka.

Računajoča Margerita je že podvrgla voljo Marice, hči profesorja Mrkulina, svojim namenom še pre-

dno se je dvignil zastor. To je storila iz sebičnega namena, kajti kakorhitro je bila Marica pod njeno voljo, tedaj jo je Margerita začela lahko siliti, da se Marica poroči z nadporočnikom, kateri ni nič drugega kot privatni ljubimec omožene Margerite. S tem je ta čuden ljubimski par računal, da spravi nadporočnika v hišo, kjer bi se lahko bolj prosto sestajal z Margerito. V drugih besedah povedano, "mariage de convenance". Ljubica, sestra Marice, se je takoj začela bojevati za svojo sestro, kakorhitro je izvedela za Margeritin načrt, in to na zelo pretkan način, proti Margeritini volji. Čimveč je Ljubica razumevala povode Margeritine volje, tembolj jo je spravljal v past svoje lastne. Da to izvrši, porabi pomoč svojega ljubimca Mirkota, nekega slikarja, izpovedi svoje sestre ter svojo bistroumnost. Igra se polagoma a pravilno razvija do zadnjega prizora, kateri se godi v morskem kopališču pri Trstu. Tu Ljubica razkrije vso svojo neupogljivo voljo proti Margeriti. Muči jo s tem, da ji vedno več razkriva kaj vse ona ve o nji. Končno, da zadá zadnji udarec Margeritini propadajoči volji, ji pove v obraz, da ima skrito razmerje z nadporočnikom, katerega misli usiliti sestri Marici. To Margerito popolnoma premaga. Da se reši, ker je izgubila vse zaupanje vase v boju z voljo Ljubice, napravi žalostni, toda neverjetni konec svojemu življenju s tem, da skoči raz pečine v morje.

Do danes še nisem videl nobeno igro, katero bi dramatično društvo "Ivan Cankar" tako vsesplošno povoljno uprizorilo. Primankuje mi cvetic, da jih razdelim med vsemi tistimi, kateri so jih zaslužili. Največji šopek gre gđ. Mariji Grill, katera je igrala svojo vlogo najbolj prepričujoče in naravno. To storim iz vzroka, ker pridejo vedno "Ladies first". Avgust Komar bi drugače dobil največji šopek. Igral je vlogo Franjota, sina profesorja Mrkulina, tako breznapačno in s takimi neprisiljenimi kretnjami, da še danes ne razumem, kako je to zmožel. Ako hočete videti človeka brez volje, brezbriznega, poštenega cinika, tedaj ne iščite drugega za vlogo Franjota. Profesor Mrkulin, — Frank Požar ga je "rešil"; s tem je vse povedano. Marico, prva hči profesorja, je predstavljala ga. Mary Debevec. Da bi pisal o nji kaj več kot omenil, da je zopet pogodila svojo vlogo, bi bilo pač zguba časa. Igrala je kot je najboljša vedela in znala ter vporabila pretekle nasvete o glasu.

Kdo bi si mislil, da ima toliko lepe hvale v svoji "culi" tak "destruktivni kritik" kot domišljavi "kriticus", kateri noče utrniti nad clevelandskim nebom, posebno nad slovenskim Clevelandom. Še nekaj zaslužene hvale imam, katero hočem razdeliti. Ga. Anica Rogeljnova je igrala vlogo Margerite. Usiljevala je svojo voljo Marici s takim prepričanjem, kot je Ljubica svojo proti nji. Iz vseh vlog, v katerih sem jo videl, je to rešila še najboljša. Julka Vrtnikova, privatna uradnica, kateri ni bilo življenje nič drugega kot mir, mir, in zopet mir, je bila vloga, katere ni lahko rešiti. Predstavljajte si punco, katere edina želja je mir. Da to uresniči se obesi na vrat starčku, kateri jo v svoji stari betežnosti vzame za svojo ženo. Nam gledalcem je bilo dano, da gledamo ujeno utrujeno brezbriznost do življenja samega in končno tudi njeno zaročitev. Težka je bila ta vloga, a vendar dobro igrana. Ničesar me ni tako očaralo kot igranje g. Josipa Zormana. Ko pišem očaral, mislim z njegovim igranjem vloge, težke vloge glasbenika. Igral je vlogo ljubimca Marice, pa jo je pogodil tako dobro kot bi jo ne marsikateri izkušeni igralec. Posebno kretnje so bile izvrst-

ne. Ako bi bil malo jasnejši v svojem govoru, bi napravil še boljši utisk. Vem, da pod skrbnim režiserstvom ge. A. Danilove bo že odpravil te malenkostne ovire. Ko je pravil svojemu prijatelju Grabarju o svojih čudnih zaključkih o življenju, je bil vse preveč nejasen v svojem govoru. Ne smemo pozabiti, da je to njegov prvi nastop. Od njega smo torej opravičeni pričakovati še kaj več, od strani režije pa, da ga ohrani v krogu igralcev.

Igra kot je "Volja", dobro režiserstvo, nekaj nedomišljavih igralcev ter nerazkropljena koncentracija v vloge, — to je več pomagalo k dobri uprizoritvi kot vse želje, da se ustreže moralični masi. Mojemu "amicusu" "Zatrobil", kateremu odgovorim prihodnjicé popolnejše na njegov zahrbtni izbruh, posvetim za vzgled to oceno igre, kakortudi "samlček" "anonce" v resnici pomembne igre "Volja".

J. A. Siskovich.

Književni vestnik.

Mesečnik "Pod lipo", novemberska izdaja, je izšla s sledečo vsebino:

Roda Roda: Fragmenti. — Čulkovski: Jesenski večer. — Čulkovski: S ceste. — Čulkovski: Zavist. — Čulkovski: Noč v jetniškem taboru. — N. Oliger: Delavec. — Pietari Paeivaerinta: Sejmska izkušnja. — Ing. Ivan M. Varga: Ideologija združnega gibanja. — Tone Maček: V viharju. — Tone Maček: Oblački. — Ignacij Mihevc: Iz mojih mladih let. — Ivan Hladnik: O naših vodnih silah. — Na Platnicah: Gh: Z. R. III. — Listek.

Naslov: "Pod Lipo", Ljubljana, Prule št. 15, Jugoslavija.

"ČAS", 11. številka (november), ima sledečo vsebino:

Prosperiteta (pesem, Frank Kerže.) — Andrejevi (povest, Frank Kerže.) — Iz južnoafriških pragozdov. — Ruski zahvalni dan. — O dateljih in drugem sadju. — Potni doživljaji (A. J. Terbovec). — Mikroskopična rastlinska rast. — Biseri Ceylonskih voda. — Jed in zdravje. — Balsa, najložji les na svetu. — Priloga: Gospodinjski del.

Naslov "Časa": 1142 Dallas Rd., Cleveland, O.

"LABOR AGE", mesečnik, ki izhaja v New Yorku in ga izdaja "Delavska tiskovna družba", sestojajoča iz unij, meseca septembra ni izšel, ker so bili njegovi sotrudniki zaposleni v agitaciji za La Folletta in druge kandidate delavskega ljudstva. Tako pojasnuje sod. James H. Maurer, predsednik omenjene družbe, v oktoberski izdaji "Labor Age".

"Labor Age" je posvečena unijskemu gibanju, toda prinaša tudi članke, ki se nanašajo na politično delovanje ameriškega delavstva. Zanimivi so izčrpani iz drugih delavskih listov, in karikature.

"THE WORKERS MONTHLY". — Novembra t. l. je izšla prva izdaja mesečnika s tem imenom mesto revij "Liberator", "Soviet Russia Pictorial" in "The Labor Herald", ki so meseca oktobra prenehale izhajati. "The Workers Monthly" izdaja delniška družba "The Daily Worker Society" v Chicagi.

V prvi izdaji je priobčen med drugim Wm. Z. Fosterjev članek, spisán pred 4. novembrom, v katerem pravi, da je La Follettovo gibanje kanal, v kate-

rega se izteka nezadovoljnost ameriških delavcev in farmarjev. Takoj za tem dostavlja, da to ne pomeni, da La Follettovo gibanje zastopa interese delavcev in farmarjev, pač pa je to gibanje najnevarnejši sovražnik ameriške delavske mase. O svoji kampanji piše, da bodo edino razredno zavedni delavci glasovali za prave delavske kandidate, ki so po njegovem mnenju samo tisti, ki jih je nominirala Workers' Party. Če vzamemo Fosterjevo trditev za čisto resnico, tedaj je v Zedinjenih državah komaj toliko razredno zavednih delavcev kolikor gre v clevelandski mestni avditorium ljudi. In to za tako veliko deželo gotovo ni mnogo. "The Workers Monthly" je uradno glasilo Workers' Party in bo urejevan z njenega propagandističnega stališča.

"The Comitadji Question in Southern Serbia" by R. A. Reiss, D. Sc., Late Professor at the University of Lausanne (Switzerland), War Correspondent of the "Gazette del Lausanne" on the Salonica Front."

Knjiga "Komitaško vprašanje v Južni Srbiji" je izšla v založbi avtorja pred nekaj meseci v Londonu. Profesor Reiss pravi v uvodu, da je podal v tej knjigi javnosti resnična fakta o komitaških v Makedoniji, ki jih je uredil s popolnoma nepristranskega stališča, kar mu je bilo mogoče tudi zato, ker ni Srb.

Vsa knjiga pa je v resnici urejena v prilog Srbije in proti Bolgariji ter posebno proti komitaškemu gibanju v srbskem delu Makedonije. Avtor navaja dejstva, statistike, priče in vire za svoje trditve o barbarizmu komitašev. O voditeljih komitašev pravi, da so medvojni kriminalci, ki se tudi po vojni preživljajo z ropi. Nobeno nasilje jim ni prebrutalno. "Borba za osvoboditev Makedonije izpod srbskega jarma" jim je samo pretveza za zakrivanje pravih namenov, Bolgarija pa jih rabi v svoji politiki za oslabitev Jugoslavije.

Ob priliki bomo priobčili o tej knjigi, ki obsega 156 strani, daljši pregled in jo komentirali z obeh vidikov.

"Politika in zgodovina" je knjiga, ki je izšla l. 1923 v založbi J. Blasnika naslednikov in Ljubljani. Vsebuje članke, ki jih je spisal dr. Dragotin Lončar. V uvodu pravi:

"Pod naslovom 'Politika in zgodovina' sem zbral članke, ki sem jih bil priobčil od 1917. do 1922. leta v časopisih in časnikih: 'Avtonomist', 'Demokracija', 'Ljubljanski Zvon', 'Naprej', 'Naši Zapiski' in 'Novi Zapiski'. Članki naj bi dajali nekoliko odgovorov na dnevna vprašanja, kakor sta jih rodili potreba in prilika . . ."

Knjiga razpravlja v glavnem o jugoslovanskem vprašanju in se izreka za federativno formo države vseh štirih narodnih skupin: Slovencev, Hrvatov, Srbov in Bolgarov.

Knjiga vsebuje življenjepise: Masaryk; Dr. Janez E. Krek; Dr. Anton Mahnič; Luka Svetec; Dr. Ivan Šušteršič; Dr. Ivan Tavčar.

Drugi del člankov: Slovenski proletariat in južnoslovansko vprašanje. — Iz politične zgodovine slovenskega socializma. Nadalje članke o ustavi v Jugoslaviji, o socializmu in komunizmu in o slovenski politiki.

Dolžnost vsakega sodruga in sodruginje je agitirati za razširjenje socialističnih listov. Pridobivajte nove naročnike "Proletarcu!"

Nekoliko o kritikih, kritikah in dramatiki med ameriški Slovenci.

K. Teleban.

V naselbini Kjerkoli so se zbrali napredni ali pa katoliški rojaki in sklenili prirediti igro. Včasih so organizirali dramatično društvo, včasih je kako drugo društvo prevzelo med svoje naloge tudi negovanje dramatike. Toda dramatika jim ni bila cilj ali pa le malo kje. Celotno potovalno gledališko družbo smo že imeli, ki je v resnici potovala, dokler se ni nekje v Pennsylvaniji izgubila.

Prvič sem videl slovensko igro v Ameriki v nekem mestu v železnem okrožju Minnesote. Če se prav spominjam, je bila enodejanka. Spisal jo je Ivan Zupan, takrat urednik "Narodnega Vestnika", sedaj urednik "Glasila KSKJ." Vprizorjena je bila popoldne v poslopju "stare cerkve", v kateri so Slovenci v prvih časih naseljevanja iz naših krajev v severno Minnesoto imeli priliko poslušati besedo božjo v materinem jeziku. Ne spominjam se več, da-li je oder imel zagrnjalo ali ne — zdi se mi, da ga ni bilo. Tudi luči ni bilo, takih kot jih dramski oder zahteva. V dvorani je bilo svetlo, kajti na oknih ni bilo nikakih zastorov. Prva točka programa (program, obsegajoč več točk, mora biti na vsaki slovenski priredbi) je bil govor, ki ga je imel sam avtor igre, kateri je prišel za to slovesno uro nalašč iz Dulutha. Postavil se je na stran odra, si sklenil na bokih roke, se od pasa navzgor premikal semintje ter sporočil poslušalcem, da mu veliko bolj gladko teče pero kakor pa beseda iz ust. Tako mi je bila dana priložnost slišati prvič v tej svobodni deželi slovenskega govornika in potem videti prvič slovensko igro. Nastopil je tudi pokojni Rev. Buh, ki je radi starosti zadremal med Zupanovim govorom in je dremal tudi tedaj ko bi imel sam govoriti. Očividno je bil utrujen. Nihče ni bil iznenaden radi tega, kajti Rev. Buha so vsi dobro poznali.

Ko je bil prvi del programa "izčrpan", se je pričela igra. Par oseb je govorilo na odru, ostali pa v dvorani. Poskušam se domisliti, da-li so bili igralci našminkani. Zdi se mi, da ne, pa bi tudi ne imelo pomena, kajti v dvorani je bilo svetlo in na odru mrak, da bi imelo biti obratno. Blizu kjer sem sedel jaz, sta se čimdalje glasneje pričali dve ženski radi rojstnega kraja govornika iz Dulutha. Ena je trdila, da je doma iz Ljubljane kar se mu pozna po govorici, druga pa je še glasneje zatrjevala, da je Gorenjec, ker zavija po gorenjsko. V mislih je imela Gorenjce tistega kraja, v katerem se je sama razvila v lepo dečvo.

Na tej predstavi sem se resnično zabaval. Vse se mi je zdelo tako čudno, vse tako iz reda, brez vsakega smisla. V kotu zadaj je stala gruča rudarjev, katerim je eden z močnim šepetanjem pripovedoval, kako bo "jutri sfiksala basa". Ko je bila igra končana, se je nekaj oseb spomnilo na ploskanje in so ploskali. Drugi so naglo vstali in se pogovarjali o igralcih tako živo kakor da so z največjo paznostjo sledili igri.

Ne vem, če je g. Zupan napisal "kritiko" o tej igri. Ako jo je, in mislim da jo je, tedaj je igralce in vse skupaj pohvalil kakor je zahtevala dobra krščanska navada, ki se je udomačila med Ameriški Slovenci.

V nekem drugem minnesotskem mestu sem videl še en slovenski "program". Poskusili so z neko "zelo

smešno enodejanko iz delavskega življenja". Kako se je fraza "iz delavskega življenja" urinila v opis te "zelo smešne igre," tega mi ni mogel nihče pojasniti. Druge točke programa so bile deklamacije. Prav zares so jih imenovali deklamacije! Govoril sem z režiserjem, ki ga tam niso imenovali režiser, ampak "fant ki igre uči". Izvedel sem, da so v vasi, ali trgu ali kar je že bilo, kjer je on doma, imeli nekaj dom, v katerem je videl par iger in v eni je celo nastopil kot strežnik (dejal mi je, da je bil "kelnar"). Čez tri ali štiri tedne sem opazil v nekem listu "kritiko". Ko sem jo prečital do konca (res sem vztrajal do konca), sem šel v salun (takrat še ni bilo prohibicije), in se udal za nekaj časa pijači, "da pozabim duševno bolj", kot sem tolmačil precej brihtnemu bartenderju, kakor smo imenovali natakraje v salunih.

Nekoč sem imel priliko prisostvovati slavnosti razvitja zastave nekega naprednega društva. Na sporedu so bili govori, parada, popoldne ples in zvečer igra. Ker v tistem kraju ni bilo slovenske fare in sploh nobene katoliške župnije (slovenski duhovnik je prišel v naselbino trikrat na leto), slavnost ni bila združena s cerkvenimi ceremonijami. Pač pa je bil med govorniki tudi zastopnik društva KSKJ., ki je "zelo dobro govoril", kakor so mu "vsí priznali". Imel je čedno govorico in bil je salunar ter je veliko vedel. On ni bil označen v programu kot "glavni govornik", kljub temu je bil glavni. Zvečer pa igra! Komedija seveda, "Zamujeni vlak" ali pa je bila "Kmet in fotograf", ali nekaj podobnega. O tej bi se lahko reklo, da je "igra iz kmečkega življenja", dasi tega ni bilo v programu. Kulis ni bilo nikakih, tudi zagrinjala ne. Igralci so prišli na oder po vrsti kakor jih je klical režiser. Ene je nekdo tekel iskati k bari (v starem kraju se piše "k baru"), drugi pa so bili v dvorani. Vsakdo je oblekel pri vходу na oder kaj ponošenega, da niso izgledali preveč praznično, in potem so pričeli govoriti, kakor jim je čital režiser, ki je sedel v kotu odra za steno tam kjer bi moralo biti nekaj kulis. Zdelo se mi je kakor da molijo očenaš kje v kaki kmečki hiši na Kranjskem meseca avgusta po truda-polnem delu, in ker je treba še tu in tam v hiši sprositi, store to kar med molitvijo. Kritika pa je bila izborna! "Vsí igralci so krasno rešili svoje vloge!"

Kritik ni povedal o igri drugega kakor da je bila zelo lepa, da je naselbina napredna in da so igralci nastopili kot pravi umetniki. Ko je pisal dopis, si je vzela za vzorec neki drugi dopis iz neke druge napredne naselbine o neki drugi igri. Če bi ga vprašal, da naj pojasni vsebino igre, ali da naj pove zakaj misli, da so "vsí igralci krasno rešili svoje vloge", bi od začudenja zazijal, in ako bi imel slučajno srčno napako, bi ga zadela kap.

Nekje na zapadu sem videl igro, ki se jo je vprizorilo z namenom, da gre čisti dobiček v prid cerkve. Sam g. župnik so bili režiser. Igrali so nekako tridejanko, toda ker niso imeli tiskanega programa in ker ni nihče izmed udeležencev, katere sem vprašal kaj se bo igralo, vedel odgovora, sem nehal vpraševati. V prvem dejanju se je govorilo o sobi in na odru so bile reči, ki spadajo v sobo. Kulise pa so predstavljale deloma vrt in na kulisi v ozadju odra je bilo naslikano jezero, podobno Blejskemu. Na stranskih kulisah, na katerih so bile slikane cvetlice in grmičevje, so bile obešene slike z okvirji in eno precej veliko zrcalo. Torej se je dejanje res vršilo v sobi, če bi sklepal po pohištju, slikah in zrcalu. Ko je imel priti tretji igralec na oder, ga ni bilo. In ga še vedno ni bilo, dasi je šep-

talec zvonil kar se je dalo. Šele ko ga je šel eden igralcev poklicati, je čez nekaj sekund prisopihal in gledal boječe v pokrivalo v ospredju odra, pod katerim so se najbrž iskriale togotne oči šepetalca in režiserja, oba v eni osebi. Dogodilo se jim je še precej nepriliko. Scenerija je bila v vseh dejanjih enaka, dasi sem po besedah, ki so jih monotono izgovarjali, sklepal, da bi se en prizor moral vršiti v ječi in zadnje dejanje v elegantni grajski sobani. Po tem bi tudi razumel, da bi nekateri igralci morali biti v oblekah kot so jih nosili plemenitniki in da bi jih morale krasiti sablje. Par jih je bilo oblečenih v vojaške uniforme, podobne avstrijskim, drugi pa so bili v "civilu". Sicer pa se je vršila vsa stvar v Ameriki; čemu torej segati nazaj v dobo, ko se je za Ameriko komaj izvedelo! Razen tega je bil čisti prebitek namenjen cerkvi! Tistemu župniku pa sem vendar zameril. Pripetilo se mi je celo, da sem po končani igri naletel na človeka, ki je bil ves vesel in mi dejal: "Kajne da so fino igrali! Jaz sem to igro videl že v Ljubljani, pa ni bila tukaj nič slabša . . ." Šest tednov po tem sem bral "kritiko" v pokojnem "Amerikanskem Slovencu".

"Krasna igra," je dejal kritik. "Vsí so silno lepo igrali, nič slabše kakor v Ljubljani." To zadnje pojasnilo me je privedlo v mnenje, da jo je spisal dotični, ki je "to igro že v Ljubljani videl". Na koncu se je zahvalil prečastitemu g. župniku, ki tako vneto skrbe za dramatik.

Nekoč me je zanesel slučaj v večjo slovensko naselbino, ki ima precej prostoren "Narodni dom", toda zelo majhen in nepripraven oder. Pokazali so mi dvorano in oder. Dvorana je bila, kot pravimo v Ameriki, "orajt" ali "olrajt". Ne pa oder. Eden spremljevalcev je dejal: "Malo majhen je." Res je majhen. Za godce, če igrajo plesalcem, je dovolj prostoren. Za igre ni. "Čemu ste dali napraviti tega?" sem vprašal. "Well," je dejal nekdo, "nihče nas ni prav dosti razumel o odrih. Sicer pa se že izhaja z njim, saj v drugih krajih še takega nimajo."

Na tem odru se je vršila neka igra, v kateri nastopa do 20 oseb; v par prizorih jih mora biti deset ali več skupaj na odru. Udeležba je bila dobra. Najprvo pozdravni govor. Predsednik ali kdor že, pride na oder, se zahvali občinstvu za udeležbo, pove da bo po igri zabava, pohvali igralce ki se trudijo za dramatik, pa zopet izgine za zagrinjalom. Otroci in nekaj ljudi vselej ploska pozdravnemu govoru. Ko sem sledil igralcem, se mi je zdelo, da bi nekateri res lahko igrali če ne bi mislili da so "perfektni" igralci in če bi imeli koga, ki bi jih znal učiti. "Slavno občinstvo" pa mi ni prav nič ugajalo, dasi ne bi imel prav, če bi ga preveč grajal. Ko se je prikazala na odru neka ženska, je zaklical eden otročičev iz dvorane: "Halo, mama — mama!" To se na predstavah med ameriškimi Slovenci mnogokrat pripeti. No, otrok je otrok. Čez nekaj hipov pa se oglasi iz zadnjih sedežev močan moški glas: "Ju dem rajt, dobro si povedal, Andro!" Vsa dvorana je bušknila v smeh. Pohvalil je igralca, ki je igralo (mislim da je predstavljala njegovo ženo) prav dobro okregal. V isti dvorani sem videl par let poprej predstavo, ki je bila za tamkajšnje razmere res dobro igra — in tudi avdijenca je bila mirna.

Kritika pa je bila obakrat enaka.

Pred več leti sem šel pogledati igro, ki jo je vprizorilo neko podporno društvo v dvorani fare Sv. Štefana v Chicagi. Čas sem imel, pa sem šel. Ne vem ali se je imenovala "Pri kapelici" ali nekaj takega. Na-

stopalo je precej deklet, ali pa so bila sama dekleta. Šlo se je proti Napoleonovim Francozom, če se ne motim. Predno se je dvignilo zagrinjalo, je nastopil eden odbornikov društva s pozdravnim govorom. Govoril je "špaso" in vsi smo se mu smejali — eni njemu, ostali pa zato ker so se drugi smejali. Potem je bilo par pevskih točk, precej dobrih. Nato pa igra. Glavno vlogo je imelo deklet s čudnim glasom za tako vlogo. Vse pa so bile tako lepo oblečene, kot da igrajo v kaki najnovejši igri l. 1915 in res so igrale nekako takrat. Po prvem dejanju, takoj ko je bilo spuščeno zagrinjalo, je nekdo postavil pred nizki oder veliko kolo, ženske pa so hodile po dvorani in prodajale "dilce" s številkami. Kolo je skoro nepretrgoma ropotalo in ljudje so se trli pred njim ter jemali dobitke. To se je ponavljalo po vsakem dejanju.

V neki večji dvorani je priredilo samostojno podporno društvo igro "Verige". Ker imam slab spomin, ne bom prisegel, da so igrali to in ne kakšno drugo igro. Vem le, da sem se zelo začudil, ko sem opazil na odru v vlogi priletne mamice osemnajstletno deklet, oblečeno v kratko krilo kakršna so bila takrat v modi, in obuta v lepe čevljičke. Njena hčerka pa je bila oblečena v dolgo krilo in je izgledala stara najmanj trideset let! Tudi sodnik mi je ugajal. Ko je razkladal učene postave in sodil, je govoril kulisam, hrbet pa je ves čas kazal avdijenci. Sodniku ni bil prav nič podoben.

V Narodni dvorani sem videl "Divjega lovca" Ko ga ustrele (mislim da ga ustrele), je padel v brezno in gora se je zvrnila za njim. Bila je preslabo pritrjena. Eden igralcev je pobral goro (morda je bila le ve-

lika skala) in jo postavil na svoje mesto. ("Splošna veselost".)

Ko je bil A. J. Terbovec v Chicagi, se je lotil nehvaležnega posla pisati kritike. Šel je skoro na vsako slovensko predstavo in igralci vseh so želeli, da kaj napiše in "kritizira". Tone pa je kritiziral na najvarnejši način, ki je, da vse od kraja pohvališ. Enim pa to vseeno ni ugajalo. Neka dama se mi je bridko pritoževala: "Vse nas zmeri po enem kopitu. Kako naj ljudje vedo kdo je dobro igral in kdo ni?" Štela se je med najboljše igralske moči in je želela, da bi se to jasno povedalo. Tone pa se je smejal in hvalil naprej vse od kraja. Morda bi tudi ne mogel drugače.

Že precej let nazaj je tega, ko sem čital v nekem listu oglas, da priredi to in to podporno društvo na čikaški North Side veselico in igro. Kot ljubitelj dramatike in vesele družbe sem kupil vstopnico in šel v dvorano ob določeni uri. Družba je bila izredno vesela. Petje, ples, debate, špas, vse kar spada med "prosto zabavo". Že precej pozno zvečer so potegnili preko odra nekako koteninasto zagrinjalo, skozi katerega je bilo videti vse kar se je godilo zadaj. Godilo se ni nič hudega. Eden igralcev se je oblačil v uniformo vojaka in si pripasal sabljo, drugi pa so se istotako oblekli kakor je bilo predpisano v igri. Pri vходу se je med tem pričel prepir radi nekega dekleta in en silno hud policaj je posredoval. V sredi dvorane je bila zbrana gruča in pela — ne baš slabo. Ko je bilo vse to ob enem na sporedu, je nekdo potegnil bledikasto, prozorno zagrinjalo na stran in igra se je pričela. Vse tri skupine so poskušale ob enem in istem času izvršiti svoje naloge čim najboljše in nobena se ni ozirala na drugo.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

BOŽIČ

praznik radosti se približuje

Gotovo se boste spomnili svojih dragih v stari domovini z malim darom za božične praznike.

Naše najboljše zveze z vsemi bankami v Evropi nam omogočijo dostaviti vsako pošiljatev v najkrajšem času in najcenejše z jamstvom da bo pošiljatev dostavljena v popolnem znesku.

Prodajamo parobrodne listke in zastopamo vse parobrodne družbe; naš parobrodni oddelek vam nudi vso pomoč v vseh zadevah.

Kapital in prebitok
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave. Vogal 19te ceste.

CHICAGO, ILLINOIS

Vlagajte svoje prihranke v to varno banko.

Udeleženci pa so bili v neprijetnem položaju, ker niso vedeli, kam naj bi obrnili svojo pozornost. Počutili so se kakor v cirkusu, kjer se igra več reči na enkrat na različnih mestih, človek ima pa samo dva očesa.

Ta predstava mi je tako ugajala, da sem jo opisal, četudi "nisem sposoben za pisanje". Urednik "Glasi-la" SNPJ., kateremu sem opis poslal, je želel imeti z menoj "intervju". — Aha, sem si mislil, saj sem vedel da nisem za dopise! — Urednik pa me je opozoril, da me taki opisi lahko spravijo v neprijeten položaj, ker bodo člani prizadetega društva vzeli to za napad in utegne se dogoditi, da me kdo iz maščevanja dejansko napade. Dejal mi je, da bo dopis priobčel le ako želim, ker si je sedaj svest, da se ne bom mogel pritoževati nad njim, češ, urednik bi moral vedeti, da je nevarno priobčati take reči. Dopis je bil priobčen in čudo — res so ga vzeli za napad! Na uho so mi prišle grožnje in bolj vljudni člani tistega društva so mi zelo zamerili. Nekaj tednov pozneje me je dobil vodja pevcev, ne ravno hud človek. "Ti si tisti?" mi je dejal. Ni me udaril in bi me ne mogel tudi če bi hotel, ker je že težko stal na nogah. Objel pa me je vendarle.

(Dalje prihodnjič.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejama. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.— Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

Stati izven organizacije in očitati socialistom, da s svojo taktiko "nič ne dosežejo" je najcenejši radikalizem. Kako bi bilo, če bi vsi socialisti izstopili iz stranke in se pridružili takim kritikom. Po vojni so to mnogi storili in posledica je, da je v takih krajih veliko kritikov, pa nikogar, ki bi hotel delati.

OD CVETOČE MLADOSTI DO ZLATE ZARJE.

Željno pričakovani Trinerjev stenski koledar je sedaj gotov za razpečavanje. Izdaja za leto 1925 ima dve posebnosti. Dve krasni sliki — krasna mlada mati s smehljajočim se otročičem v naročju stoji nekega krasnega pomladanskega jutra v vrtu polnem cvetja in star vesel par v vrtu česmina ob zatonu nepokvarjenega dne — vas spominjati, da je Trinerjevo zdravilno grenko vino zdravilo za vse sezone življenja, ker vas vodi varno skoz vse nevarnosti bolezni od vaših mladih let do pozne starosti. Koledar je potreben za vsak dom, ker vsak dan se ga rabi in človek gleda z nekako radostjo na tak krasen stenski koledar kot je Trinerjev za leto 1925. Pošljite 10c za pokritje pošiljatenih stroškov na: Joseph Triner Company, 1333 - 45 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

IŠČE SE

PEVOVODJA za poučevanje petja pri dveh pevskih zborih.

Poleg poučevanja bi lahko opravljal še kaka druga dela, bodisi v tovarni ali kjerkoli. Vsakemu, ki bi sprejel to službo smo pripravljene iti na roko in mu pomagati da dobi primerno delo.

Ponudbe pošljite na:

FRANJO KUHOVSKI,
8971 Sherwood Ave.,
Detroit, Mich.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je pisal slavni angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi razne druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS", ..

Jedina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjске nasvete, znanstvene zanimivosti, podužne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Kadar potrebujete kaj iz
lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu

vodilnem lekarnarju v

CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetniji)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDECE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75
ZAJEDALC, (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75
ZA SREČO, povest, broširana ..	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (Vl. Levstik), vezana ..	1.00
ZGODBE IZ DOLINE SENTFLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana ..	1.50
ZMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana ..	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana ..	.65
ZENINI NABE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan ..	1.50
III. zv. vezan ..	1.50
IV. zv. vezan ..	1.25
V. zv. vezan ..	1.00
VI. zv. vezan ..	1.00
PESMI IN POEZIJE.	
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoskine prevedel I. Hribar) vezana ..	1.00

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba ..	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana ..	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50
TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75
TRISTIA EK SIBERIA, (Vojeslav Mole), vezana ..	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igre, enodejanske, broširana ..	.25
DNEVNIK, veseljoigra v 2 dejanjih ..	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60
KASIJA, drama v 3 dejanjih ..	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana ..	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE.

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata ..	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern) ..	5.00